

№ 30. Ст. 141.

3. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 351.

4. Про внесення змін до Кримінального кодексу України: Закон України від 08.04.2014 р. № 1183-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 23. Ст. 867.

5. Танкові змагання НАТО: стали відомі результати українських екіпажів. URL: <https://ukr.media/world/304576/>

Калініченко Зоя Дмитрівна,
доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент

СОЦІАЛЬНА ТА ПОЛІТИЧНА ЦІНА КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Корупційні справи часто перебувають у центрі політичних подій, мають дуже серйозні економічні наслідки. Кризовий етап багатьох країн значною мірою спричинений корумпованою формою капіталізму.

Корупція діє як додатковий податок на діяльність підприємств та на закордонні інвестиції, причому для невеликих підприємств він є більшим. Як стверджує Шанг Дмін Вай, гарвардський економіст, збільшення рівня корупції в Сінгапурі до рівня Мексики було б еквівалентним до збільшення податків на 20 % [1].

В Україні ситуація розвивається гірше очікуваного як власним народом, такі міжнародною спільнотою. Керівники підприємств «перекачують» гроші у приватні фірми, збагачуються урядовці, роздаються окремим численні пільги, зменшуючи оподаткування. Зловживання існують до сих пір і є очевидними.

США та європейські країни звертають увагу на важливість вирішення проблеми високої корупції в Україні і намагаються примусити країну боротися з корупцією.

До боротьби з корупцією долучилися МВФ та Світовий банк. Раніше вони не вважали боротьбу своєю справою, але тепер, коли економічні наслідки корупції стали очевидними, вони усвідомили, що це тісно пов'язане з їхнім бізнесом. Зменшення регулювання, лібералізація торгівлі та звільнення обмінних курсів – ось рецепт підйому економіки, а разом з тим і зменшення прибутків для корупціонерів. Зменшення обсягів корупції також заощаджує міжнародним організаціям гроші: згідно із заявою Світового банку, 20–30 % його позик Індонезії потрапили у «кишені» чиновників та їхніх друзів. Тепер МВФ та Світовий банк намагаються примусити країни-позичальниці до боротьби з корупцією.

Ефективна протидія корупції передбачає насамперед з'ясування соціальної сутності цього явища, що обумовлює правильне визначення стратегії і

тактики, вироблення дієвих і адекватних засобів антикорупційної діяльності. Одним із основних аспектів, в якому проявляється соціальна сутність корупції, є її негативні наслідки для суспільства, держави, окремих юридичних та фізичних осіб, або, іншими словами, та «соціальна ціна», в яку вона обходиться суспільству. Крім того, саме соціальна ціна є показником, який характеризує суспільну шкідливість, суспільну небезпечність корупції.

Ця ціна, як і сама корупція, є різноплановою. Суспільно небезпечні наслідки від корупції можуть наставати практично в усіх сферах суспільного життя. При цьому вони можуть бути негативними як для всього суспільства та держави, так і для певної установи, підприємства, організації чи окремого громадянина.

У найбільш загальному і концентрованому вигляді суспільну небезпечність корупції через її негативні наслідки визначено у Концепції боротьби з корупцією, в якій підкреслено, що корупція є вкрай негативним явищем, і названо низку конкретних наслідків, в яких проявляється її суспільна небезпека.

Політичні наслідки корупції проявляються в тому, що вона: змінює сутність політичної влади; порушує принципи її формування та функціональність; демократичні засади суспільства та держави; підриває політичну систему; породжує відчуження влади від народу; дестабілізує політичну ситуацію; підпорядковує державну владу приватним та корпоративним інтересам; у тому числі інтересам корумпованих угруповань і кланів.

У функціонуванні держави і реалізації публічної влади корупція, висловлюючись образно, ставить все з ніг на голову: влада, носієм і єдиним джерелом якої є народ, використовується не в інтересах всього суспільства, а в інтересах окремих осіб або певної групи осіб. Іншими словами, корупція передбачає експлуатацію публічної влади у приватних інтересах. Корумпована особа або інші особи, в інтересах яких вчинюється корупційне діяння (за допомогою підкупу, з порушенням встановленого порядку, за відсутності до того підстав тощо), виключно завдяки використанню суб'єктом корупції наданої йому влади чи посадових повноважень отримують певні блага, пільги, переваги.

При високому рівні корумпованості державних органів корупція стає системним елементом державного управління. За таких обставин управління державою суттєво віддаляється від демократичних принципів і значно спрощується для корумпованих представників влади, яким притаманний спрощений погляд на владу, на її сутність і суспільне призначення, яке розглядається як засіб задоволення особистих інтересів. У громадян і представників владних структур відбувається зміна світогляду на роль публічної влади в управлінні суспільством.

Корупція може бути причиною відставки як окремих посадових осіб, так і цілих урядів. Світова історія дає багато прикладів, коли лише оприлюднення фактів про корупцію або початок їх офіційного розслідування робили те, що було не під силу всенародним виборам, рішенням парламентів чи глав держав. А це може потягнути за собою суттєві зміни у внутрішній і зовнішній політиці держави.

Економічні наслідки корупції проявляються в тому, що вона підриває

економічну систему держави; дискредитує економічні реформи; порушує основні засади господарської діяльності; перешкоджає надходженню внутрішніх і зовнішніх інвестицій; є причиною фінансових криз; порушує конкурентні засади економіки; сприяє розвитку недобросовісної конкуренції; сприяє монополізації економіки; перешкоджає розвитку ринкових відносин; передусім середнього та малого підприємництва; дискримінує підприємців з боку корумпованих чиновників; сприяє криміналізації та тінізації економіки; легалізації доходів, одержаних незаконним шляхом; призводить до необґрунтованого підвищення собівартості продукції; ускладнює економічні відносини з іншими державами, міжнародними організаціями.

47 % українців вважають корупцію головним гальмом економічних реформ.

Корупція змінює сутність правоохоронної діяльності відповідних державних органів, які при корумпованості їх посадових осіб перестають виконувати функцію охорони права і перетворюються в інструмент розправи над невинними особами або інструмент неправомірного задоволення особистих чи групових інтересів певних осіб, у тому числі самих посадових осіб зазначених органів [2].

До наслідків міжнародного характеру можуть бути віднесені, зокрема: негативний вплив корупції на імідж держави у світі, ускладнення відносин з іншими країнами, міжнародними організаціями і всією міжнародною спільнотою; втрата державою міжнародних позицій у світі: в економічній, політичній та інших сферах, у тому числі неприйняття її до відповідних міжнародних інституцій чи виключення з них; припинення чи істотне зменшення зовнішнього інвестування, унеможливлення отримання кредитів.

Угода про асоціацію з ЄС регулює поступове економічне і політичне зближення України та ЄС. Відносини країн стосуються загальних принципів, політичного діалогу і реформ, зближення зовнішньої та безпекової політики, а також юстиції. Ключовими в цьому є вимоги, що стосуються боротьби з корупцією, військової допомоги, торгівлі та економічного співробітництва.

Новий етап відносин з країнами Європи та США пов'язаний з лібералізацією взаємного доступу на ринки товарів і послуг, а також узгодження українських правил і регламентів з нормами ЄС. Україна, як і інші країни, які зважилися на асоціацію з Євросоюзом, повинна привести у відповідність зі стандартами ЄС своє законодавство, а також вжити заходів для боротьби з корупцією для поліпшення інвестиційного клімату.

Є надія, що боротьба з корупцією в Україні з урахуванням світового досвіду істотно прискориться, а країни та організації отримають додаткові механізми контролю виконання антикорупційної політики Україною.

1. Гребенчук Ю. Корупція. Чому вона існує? *Інфополіс*. 2009. 12 березня.
2. Керей І. Корупція як причина. *Економіка. Право. Фінанси України*. 2013. № 7.
3. Мандибура В. О. «Тіньова» економіка України та напрями законодавчої стратегії її обмеження. Київ, 2016.
4. Мельник М. С. Соціальна ціна корупції. *Підприємництво*. 2012. № 4.
5. Хмара С. Національна безпека України: проблеми і головні загрози. Київ, 2016.